

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5567 [1806/1807]

7X

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

ישעיה ל לא קמ

במלחמות הנופה גלחם בה כס ק' : (לג) פירשין מאתמור
 תפחה גם הוא היא ק' למלך הוכן העמיק הרחיב מדרגה יש
 ועצים הרבה נשמת יהוה כנחל גפרית בערה בה :

לא (א) הוי הירדים מצרים לעזרה ועל סוסים ישענו ויבטחו
 על-רכב פי רב ועל פרשים פירעצמו מאד ולא שענו על-

קדוש ר ש י

בל המקומות אשר עברו שם והשחיתם וזיוס מפלחו ונחיי אליהם על שועת
 מפלתם והם יהיו בתפוס וכיגורות . וכה פחרון המקרא בסירוס והיה בתפוס
 וכיגורות כל מעבר מטה מוסדה אשר ינחם יי' עליו ובמלחמה תנופה שוא עעלה
 ומוריד נלחם כס הקצ"ה . ומדרש אגדה תנופת קציר העומר עומדה לישראל
 באותה מלחמה כי ליל ששה עשר בניסן הים : (לג) כי ערוך מאתמול . יום
 שני לבדיחות עלם יום שיש לו תמול ואין לו שלשם : תפחה . גיהנם שכל המהפחה
 ביצרו נופל שם : לולך הוכן . ללורך סנחרב וחילו . מדורתה . לשון אש נסקת
 מערכת ענים על האש קרויים מדורה : נשמת יי' . נפיתת רוחו : בוערה .
 בוערת :

לא (א) הוי . על השוע ועשרת השבטים הירדים מנרים לעזרה : אשר שלתי
 מלחכים אל סוף מלך מנרים (מלכים ב' י"ז) : ועל סוסים . הבאים משם
 שהם קלים לרוך : ישענו (כמו ולא שעו אל קדוש יעקב) כמו שעשה חזקיהו
 שנחמר

מבלל יופי

(בט) בחליל , הוא עכלי זמר ופירש רש"י שהוא שקורין קרעלש בלע"ז ונקרא כן לפי שהיה
 חלול , ויונתן מרגס לבללן . (ל) ונחת , שם שרשו נחת עכון ירידה תרגום וירד ונחת :
 (לב) מוסדה , שם , וה"ל הכנוי נחה והיתה ראויה במסיק : גלחם בה , כתוב
 דוכה לומר ^{תפחה} במחנה כי הוא בלשון נקבא כמו העמדה האמת אם תפחה עלי
 מנסה , וקרי כס באנשי המחנה : (לג) מאתמול , באור"ק כמו בסולם והוא היום
 שעבר בקרוב או ברחוק והאל"ף נוספת : הפחה , הוא אש גיהנם , בעכלל בא בתוספת
 ה"א ומלרע שהוא ען ומוספת לפנים אהיה : [ונקרא דין הרשעים בגיהנם תפת על שם התפת
 אשר בני בן הנס לפי שאלתו המקום הפסות שבמקומות כמו שנקרא גם כן שבר הנדויקים
 גן עדן כי הוא המקום הנבחר והטוב שכל הארצות , ואפשר לומר כי שרשו פחה ונקרא
 הגיהנם תפתה כי המפתה ביצרו נופל שם והתי"ו בראשו נוספת כמו בתרעה לאמר , ויש
 אומרים כי נקרא תפתה לפי שהוא מקום רחב לקבל כל הרשעים , והוא מענין יפת אלהים
 ליפת , ותרגום כי ירקיב ארי יפתי : הוכן קמין , כי הוא פועל עומד ובמכלל והוא
 ציטוני כמו שאמר כי ערוך מאתמול תפתה : הרבה , שם , והם בנר"י כלם כי אין כלם
 במיכות והעמדת כל הרבה בשתי נקודות וכל ארבה בשלש נקודות ואין בו קנן כי הוא
 ענמו קנן , ותפתה ^{זכרו} זכרו בפסוק בלשון זכר ^{ובלשון} ובלשון נקבה : נשמת , ה' הוא
 ההבל היוצא מן הסה שיקרא נשמה וכן אמר נפשו גמלים ^{תלהט} :

לא (ד) יקרא מו א 16

ישעיה לא

קדוש ישראל ואת יהוה לא דרשו : (ב) וגם הוא חכם ויבא רע
ואת דבריו לא הסיר וקם על בית מרעים ועל עזרת פעלי און :
(ג) ומצרים אדם ולא אל וסוסייהם בשר ולא רוח ויהוה יטה ידו
וכשל עוזר ונפל עזר ויהדו כלם יכליון : (ד) כירכה אמר יהוה
אלי כאשר יהנה האריה והכפיר על טרפו אשר יקרא עליו מלא
רעים מקולם לא יתה קס"ץ ב"ק ומתמוגם לא יענה בן ירד יהודה
צבאות לצבא על הר ציון ועל גבעתה : (ה) בצפרים עפות בן
יגן יהוה צבאות על ירושלים גגון והציל פסוח והמליט : (ו) שובה
לאשר העמיקו סרה בני ישראל : (ז) כי ביום ההוא ימאסון איש
אלו

ר ש י

שנאמר (מלכים ז' י"ח) צ"י' אלהי ישראל בטח וימרוד במלך אשור : (ב) ואת
דבריו לא הסיר • אשר אמר (דברים כ"ח) והסינך יי' מזרים באניות מדה כנגד
מדה שאמרת לך (שם) לא תוסיף לראותה ואתה הלכת מדעתו סופו לילך בגלות
ע"כ : וקם • על עשרת השבטים שהם בית מרעים ועל מזרים אשר הם להם
לעזרה : (ג) יטה ידו • שהקב"ה סומך הכל בידו וכשיטה אותה יפלו כזה
שאוהו דבר בכפו וכשהוא מרכין כפו הוא נופל כך מדרש אגדה וי"ת ידים יד מחת
גבורתיה : (ד) כאשר יכנה • המיות קול כמו וכיונים הגה נהגה (ל"ק כ"ט) :
אשר יקרא עליו מלא רועים יאספון עליו כקריחת קול און • מלא רועים : אסיפת
רועים וכן קראו אחריו מלא (איוב ט"ז) • וכן יחד עלי יתמלאון (ירמיה י"ג)
כולם לשון קיבוצ : לא יענה • לא יכנע לא יעשה עמו עני וכן לענות מפני (שמות
י"ח) וכן יענה גאון ישראל (הושע ה') : כן ירד • ולא יפחד מהמון : והמליט
יוצא את ישראל מן הנדב • לשון המלטה אישקיומו"ר בלע"ז (כמו לעיל ה' כ"ט
בד"ה • פליט) : (ה) פסוח • דילוג ויש עוד לפותרו לשון חיים : (ו) שובה •
למי שהעמוקתם מוחשנות היאך לסור עמט וסרתם מעליו עתה שובו אליו :
(ט) וסלעו

מכלל יופי

לא (ד) וקרא , ענין מקרה כתרנו דמוין : מלא , ענין קיבוצ ואסיפה כמו קראו
אחריו מלא והדומים לו : יענה , ענין הכנעה כמו לענות מפני והדומים לו : לצבא ,
המפורט עליו לית כותיה דגם , וכל השאר רפין : ציון , הוא לשון נקבה כמו ציון היא דוד
אין לה : (ה) בצפרים עפות , לשון נקבה כמו כל נסור טהורה : והציל והמליט , בא
המקור בחיר"ק כמו העבר , וכמו כן למען הרגיע את הארץ והדומים לו : פסוח , לפי שפסח
ודג על ירושלים בבא המלאך המסחית על מסכה אשר : (ו) העמיקו , כלומר הרבו
לשנות סרה , כי כמו שהעמיק רב מהאדם מהגיע אליו כן כל דבר הרבו יקרא בלשון עמק :
סרה

מכט
ווירערו
דעם
באמס
האנד
צואמס
לעווע
מעלט
געטימס
שטרייס
געסט
רעטטע
קינד
געוויבע
מפלתו
הוא וגו'
ויבא עלי
הרעים
לעזר
ודבר , ול
גיסים בלי
השכטים
באשר יכה
לא ירעד
אל מעוכו
שאנס ורג
ענין נעק
רועים
קטן •
מפני , ו
מתכה את
הדך באו
כן דעת רי
ד"ט
הירות יש
קרב לזה
וכוונת א
הריו , כ
וירדות

תרגום אשכנזי

קטו

מכט * (ז) ער (דער עוויגע) אכער איזט ווייגע, כרינגט אונגליק הערבייג, ווידעררופט זיינע דראָהונגען ניכט; איזט ווידערזאכער דעם הויז' דער פֿרעפֿלער, דעם בייאשטאנד דער איבעלטהעסער. * (ג) מצרים איזט מעניש, ניכט באַמט — זיינע ראָסע פֿלייש, ניכט גייסט; דער עוויגע שווענקט זיינע האַנד — דער העלפֿענדע שטרויכעלט, דער הילפֿסבערירפֿטיגע פֿעללט — אַללע צוזאַממען דאַהין! — (ד) פֿירוואָהר! זאָ שפּריכט דער עוויגע צו מיר: וויאָ לעווע, וויאָ זונגער לייא איבער וויינען רויב כּריללעט — דער הירטען מענגע זאַם מעלט זיך אים איהן הער — פֿאַר אידרער שטיממע בעכט ער ניכט, אידע בעטיממעל בייגט איהן ניכט נידער: זאָ לעסט דער עוויגע צבאוח זיך העראַב, שטרייטעט אויף ציון'ס בערג, אויף איהרעם היגעל. * (ה) וויאָ פֿעגעל (אזער בעסט) אומפֿלאַטטערן, זאָ שירמט דער עוויגע צבאוח ירושלים; שירמט, דעמטעט, שרייטעט אומהער, בעפֿרייעט אים דער גאַטה. * (ו) קעהרט ווידער, זאָ קינדער ישראל'ס! קעהרט צו דעם צוריק, פֿאַן וועלכעם איהר זאָ זעהר געוויכען זייד! — (ז) פֿירוואָהר! יענעם טאַגעס ווירפֿט יערער זיינע זילבער אונד

ב א ו ר

מולתו לפני ירושלים. שניו. ענין פניה, כמו (ראשית ד') וישעיה אל הנל. (ב) וגם דוא ונו'. הם יקטבו להמלט מפני אויביהם, אך האלהים ידע מחשבותם בתכמתו העליונה, ויבוא עליהם רעה עזימה, ולא יבטל נזירותיו הרעות, כי הוא יתנרך שונא את בית ישראל הרמעים, ואת מזרים, אנשי דמים ומרמה, העוזרים להם. (ג) ומצרים וכו'. אין בידם לטור, אם לא ירצה האל, כי בידו הטוב או הרע, שיבוא לו, כי האדם אומר, ולא יעשה, ודבר, ולא יקמה. (ד'ק') וסוסייהם וכו'. סוסי מזרים, שישראל נועחים בהם, הם גיסיס בלא רוח, ולא יוכלו לעמוד נגד האויבים המנחמים, וה' יכף ידו, להכות את עשרת השבטים עם מזרים המעזרים אותם, וימדו יוכלו ויתמו ביד מלך אשור. (ד) כי בה ונו'. כאשר יבהם האריה והשחל נעמדו על טרפו, ובהאסף עליו רועים רבים, להניסו ולהנריתו, לא ירעד ולא יפחד מקולם, ולא יכניעו המון תשואתם, רק יביל את הטרף מידם, וישארו אל מעונותיו: כן ירד ה' ממרום קדשו, וילקח עם אויבי יהודה על גבעת הר ציון, וכניע מאונס ורגזם, אשר בא לפני כסא כבודו. יהגה. ישאג, וכן תרגם הכשדי: דמכלי, שהוא ענין נעקה בלשון כשדים. יקרא עליו. יאספון עליו בקריאת קול העון. (רש"י) ימלא רועים. אסיפת רועים, כמו (ירמיהו י"ג) קראו אחרוך מלא, והדומים לו, ענין אסיפה וקבץ. (רד"ק). וכן תרגמתי. לא יענה. פירו, לא יכנע, כמו (שמות יו"ד) לענות מפני, והדומים לו. (הנ"ל). לצבוא. להלחם בצבא מלחמה. (ח) בצפרים ונו'. למתכה אשור יהיה ה' כאריה טורף, אבל ליושני ירושלים ידמה לעופות מרחפים על קנם, להקך באחרתם על גזליהם, כי כן יגן עליהם, ויתהלך בתוכם, להכילם מכל צרה וזקה. כי דעת ראב"ע ז"ל בעקרא זה, ועל פי זה תרגמתי בל"א. פסוח. ענין הליכה בשהירות וליגו, כמו ופסח ה' (שמות י"ג), והשתמש המליץ הקדוש פה במלה הזאת, לצייר את אהירות ישועת ה', אשר היא כהרף עין, בכל מקום אשר יפנה בחדו וברחמי הגדולים. קרב לזה תרגמתי. וחמליט. ימלט מן הצרה. (ו) שובו וכו', דברי הכניא אל ישראל: ובו נא אל ה' אלהיכם, שהעמקתם מחשבות ועניות, לסור ממנו, ונסנתם אחר מלכת אחריו, כי אם תעזבו מעלליכם הרעים, או ירחם עליכם. העמיקו סרה. ענין הגדלת עוונות והמרדה, וכן תרגם הכשדי: אסגיתון למחטי, ובל"א תרגמתי כפי הענין.

הרגום אישכנוי

אמר גאלרגעצען הינוועג , דיא איירע הענדע אייך זינדליך בערייטעמען .
(ח) דאן פֿעללט אשור — ניכט דורך דאן שווערד איינעם שטערבליכען , ווירד
צערניכטעט — ניכט דורך מענשענשווערד ; ער פֿליהעט הינוועג פֿאָר דען וואָפֿען ,
צאָגהאָפֿט ווערדען זיינע יונגען קריגער ; (ט) זיין פֿעלזענשוין ווייכעט פֿאָר אַנגסט ,
זיינע פֿירסטען בעבען פֿאַר דעם פֿאַניר . דים דעם עוויגען אורטהייל , דעססען
פֿיער אין ציון לאָדערט , דעססען אָפֿען אין ירושלים גליהט .
לב (א) זיה' ! איין קעניג רעגירט , טוגענד איז צו איבען ; פֿירסטען
העררשען , רעכט צו פֿפֿלעגען . (ג) עם ווירד אין מאָן זיין וויא שווערד
פֿאָר שטורמויג , וויא אַנדאָך פֿאָר אונגעוויטטער — וויא וואָסערבעכע אין
דירער איינעדע , וויא גראָסער פֿעלזען שאַטטען אין שמאַכטענדעם לאַנדע .
(ג) דער זעהענדען אויגען ווערדען ניכט מעהר געבלענדעט , דער הערענדען אָהרען
פֿער

ב א ו ר

(ז) כי ביום וגו' ! באמת ! ביום המנוח והמנוח , אשר תוראו מפני חמת האויב , יאמר
כל איש מכס את עבדי הכסף והזהב , אשר עשיתם לכם לחטוא , ויעבד את ה' אלהי האמת
חמא . שם מקרה משתמש לתואר הפעל , כמו (ויקרא כ"ז) קוממות , ודומיו , ועל פי זה
תרגומתי . (ח) ונפל וכו' . נשוב אנשי יהודה אל ה' אלהיהם , אז יפול ממנה אשור , ולא
בחרב אנוש , ויכלה — אך לא בשלח בן אדם , רק מלאך מן השמים יכבו , עד אשר יטו
מפני הרב אנשי יהודה , ואנשי מלחמתו , בחורים בעלי כח , יברחו בשוך לב ופחד
למם יהיו . שים לבנכם מפני פחדם (רד"ק) . ועל פיו ז"ל תרגמתי . (ט) וסלעו וגו' .
בור מנסה מחנה אשור , שהיא סכחריב מלכס , יעבור מן הארץ , מרוב אימה ומורא , ושרו
יקחו ויפחדו מפני דגל מחנה יהודה , כי כנגד אלהי ישראל , אשר לו אור מתלהב בציון
ותנור אש בירושלים . כנגדו יענין פחד , כמו (נמדבר כ"ב ג') ויגר מואב , ודומיו .
בנס . דגל . כמו (למעלה מזה ה' כ"ו) ונשא נס לגוים , והדומים לו . אור ותנור
דמו למזבח , או דרך משל , כאשר הזכיר למעלה (כ"ט וי"ו) ולהב אש אוכלה . (ל)
אברהם ו' עזרא

לב (א) הן וגו' . בנבואה הזאת , ההולכת עד פרשה ל"ד , נבא הנביא על הכדקדק
והמשפט , אשר יעשה חזקיהו מלך יהודה לעמו , ואמר , שהרשעים ופועלי חס
יכלו מן הארץ , והכדיקים יפרחו כחמר , ויחשענו על רוב שלום ושנה , אשר יהיה ליהודה
צונו המלך הישר . ובהמשך הדברים צייר המליץ הקלוש את החורבן ואת השממון , שיבוא
על ארץ יהודה על ידי מלך אשור , אשר תפס את כל הערים הנבחרות בארץ , ועל הישועה , אשר
יעשה ה' , לנגוף את מחנה סכחריב , ולשלוח נרכה והלחקה באדמת ישראל , ושובע גדול
אחר הרעב , אשר סיבב מהמלחמה ההיא . לצדק ימלוך מלך וכו' . המלך ימלוך
לעשות צדק לעמו , והשרים ימשלו , לשפוט משרים . ולשרים . לא ידעתי טעם הלמד
וכמהו (דברי הימים א' ג' ב') השלישי לאבשלום . ודומיו . (מלכרי ר' אברהם בן עזרא)
(ב) והיה וכו' . חזקיהו המלך יהיה איש נבון קיל ביראת ה' , ומחסה ומסתור לעמו
מפני חמת המציק , כמחבוא , אשר יתנאוו מרוס סערה , וכסתר מסתיר עונותיו
מדעם טורא , ויכהל את יושבי ארץ יהודה לאט , במקל כועס , ויחיה להם למושיע , כנסת
מים נוזלים בחדר יבש , להרות את הארץ , להולידה ולהכמיסה , וככל שלע גדול באר
ציה ועיפה , אשר יגין על העובר בה , לכל יתעלף עמוס השמש האורף , המכה על ראשו
בפלגי מים בציון . מוא , דנגדן בארעא משלהיה . (הכסדי) . סלע כבד . גדול
פאו (מלכיש פ' ג') עמך הכבד אזה . (רד"ק) . וכן תרגמתי . (ג) ולא וגומר
שנשי

ישעיה לא

ק"ז

אֵלֵי כִסְפוֹ וְאֵלֵי זָהָבוֹ אֲשֶׁר עָשׂוּ לָכֶם יָדֵיכֶם חָמָא : (ח) וּגְפֵל
אֲשׁוּר בְּחָרְבֵי לֹא־אִישׁ וְחָרְבֵי לֹא־אָדָם הֵאֲכִלְנוּ וְגַם לֹא מִפְּנֵי חָרְב
וּבְחֻרְיוֹ לָמַס יְהוּי : (ט) וְסָלְעוּ מִמַּגּוּר יַעֲבִיר וְחָחוּ מִנֶּס שְׂרֵי נְאֻם־
יְהוָה אֲשֶׁר אֹר לֹא בְצִיּוֹן וְהַגּוֹר לֹא בִירוּשָׁלַם :

ל"ב (א) הֵן לְצַדִּיק יִמְלֹךְ מִלֶּךְ וּדְשָׁרִים לְמִשְׁפַּט יִשְׁרוּ : (ב) וְהָיָה
אִישׁ כְּמַחְבֵּא־רוּחַ וְסֹתֵר זָרִים כְּפִלְגֵי־מִים בְּצִיּוֹן כִּצְלָה סֶלַע־כֶּבֶד
בְּאֶרֶץ עֵיפָה : (ג) וְלֹא תִשְׁעֶנָּה עֵינֵי רְאִים יְאֻנִּי שְׁמַעַם תִּקְשָׁבְנָה :

פחת

ר ש י

(ט) וסלעו ממוגור יעבור • וחחו מרוז פחד יחלוס : וחחו מנס • מפני
הניסים שירחו סהקדוש ברוך הוא עושה לישראל : אשר אור לו ציון • שם יסיה
סאש מוכן לסירפס :

ל"ב (א) הן לצדק ימלוך מלך • הן חין משפט מלך למלוך כי אש לעשות
משפט נדק : ולשרים משפט יסורו • ועל מייסלו למלוך על שרים אשר
למשפט יסורו • וחמר הנביא זחת על אחו ססיה רשע חבל הזקיהו בנו ימלוך
וכדי סיה : (ב) וסיה חיש הנגור בירחת הקב"ה סיה חזקיהו יסיה לישראל :
כמחבא רוח כמחסה סלע סנחנחים צי מפני רוח ונסתריים סס מפני חורב כן יבטחו
בו הנותרים מעשרת הסבטים : ציון • לשון יובש סיה • כלל סלע כדד בארץ
עייפה • במקום שמש סהארץ עייפה סס וחריב' ותחבס לכל : (ג) ולא תשעננה

עיני

מכלל יפני

סרה , תאר , רוכה לומר דבר עסק יסרה ועניו העוה והשתנות מהמכתב : (ח) וגם , לו
מפני חרב ופירושו וגם לו מלך אשר כמפני חרב , כאלו סלפי חרב ירדפו אחריו : (ט) וסלעו ,
מוגור יעבור , פירש בו חרנוס כמו מלכו וסלעו סלפי חרב ירדפו אחריו , ואפשר לפרשו
כמשמעו ויהיה למר מסתתר עמו , רוכה לומר ולסלעו ממוגור יעבור כלומר סיכנס אל סלעו
ואל מנדליו החזקים מרוב מוגור , ויהיה וסלעו כמו זמים בסלעקק , וכן ותפס את סלעו סהס
כנו למבצרים הגדולים , [ובשרש סלע פירש הר"קס כי דרך העולם כסינדרה אדם מפני
איוב ויבא למבצר אעז לא יפקוד , אך מפני חנופת יד ה' אפילו סלעו ומבצרו ממוגור ומפחד
יעבור ויכסה עור ולא יאמין בחיים , ל"ט] • וחחו מנס שריו , כמו מנס סיפחד אדם ויחזק
כסיראה נס החילות כן יחמו שריו השרידים מהמנפה אשר יראו , [אז פירושו מענין נס וכלל
והטעם שיחמו שריו מן הנס אשר יכה המלאך בהם ל"ט] :

ל"ב (א) ולשרים , הלמ"ד מורכב על העצם עניו כמו מלת את וספיק הענין וולתה כמו
הרגו לאבנר והסלישו לאבשלום לאמות חמש והדומים להם : (ב) כמחבא • שם ,
ומכלל ככתב גל"ף ונקרא כבעלי סה"א בסקל מעשה מחנה , ואלו סיה כבעלי
האל"ף סיה מחבבה בסקל בקרא ופסטי סה"ת • סיה סה"ס וסגול כמו
המחצה • או נפת"ת • כמו מחתה : עייפה , לפי סהעיק נמח למים קראו
נדיך סהסללה לארץ הנעשה • סלל ירד מער עליה : (ג) ולא

תשעננה